
1

סאו פאולו, ברזיל 11.5.67

צלצול הטלפון בשעה 5.30 הפתיע, וטרף את הקלפים כולם. בשעה חמש עוד הדליק לעצמו ג'ירו סילברמן סיגריה בניחותא, משל כל זמן העולם עומד לרשותו. לאחר השאיפה העמוקה הראשונה, נשען לאחור בכסא המנהלים החדש, אותו קנה זה לא מכבר. אינסטינקטיבית, נשא את עיניו למעלה אל תקרת העץ המגולפת, והעניק דרור למחשבותיו. מבעד לחלון משרדו, הממוקם בקומה ה-33 של בניין המשרדים הענק והמפואר במרכז העיר, הגיע לאזניו רק הד עמום מנהמת עשרות אלפי המכוניות, שהתרוצצו למטה אנה ואנה על הכבישים רבי המסלולים. הד עמום, שדמה לקול גלי האוקיינוס האטלנטי, המתדפקים על שערי עיר החוף סָנְטוֹס, אליה הוא מתכוון לצאת בעוד מספר שעות, כפי שנהג בסוף כל שבוע. המשרד כבר היה סגור לקהל. שני שותפיו למשרד עורכי הדין יצאו זה עתה לבתיהם בפרכרי העיר. רק המזכירה

הנאמנה, קלאודיה, עוד ישיבה בחדר הסמוך, וקול מקשי מכונת הכתיבה עליה הקישה, פלש אל מחזור הרהורי.

ג'יירו סילברמן התבונן בנחת בעיגולי העשן שנעו מפיו באלגנטיות ובריחוף. הן נעו אל תקרת המשרד, ושם נמוגו בלא קול. באותה שעה עוד היה מרוצה מעצמו. היתה לו סיבה טובה לכך. הוא החזיק בידו את טיוטת החוזה הנרקם והולך בין משרדו לבין חברת "פולקסוואגן" הגרמנית, שמפעליה, הגדולים ביותר בעולם, ממוקמים במבואות העיר סאו פאולו. חבילת הניירות שהחזיק בידו קיפלה בקרבה פרי מאמץ, בלתי נלאה, שהתפרס על פני שנתיים ימים. כסף רב השקיע משרדו בנידון, הן בבניית התשתית, והן בתשלומי שוחד במקומות הנכונים לאנשים המתאימים. מעניין, דווקא, יידו הטוב, אלברטו הונקס, אחד ממנהליו הבכירים של קונצרן "פולקסוואגן", סרב לקבל פרוטה. ג'יירו ניסה להבין מדוע. סוף סוף אדם חביב ונעים הליכות זה, שמוצאו מדניה, היה השושבין הראשי בעיסקה זו. הוא שהציגו בפני מועצת המנהלים של המפעל, והמליץ עליו בחום. הוא גם פעל רבות מאחורי הקלעים. לפי כל קריטריון, מגיעה לו עמלת תיווך הגונה מטעם משרד עורכי דין "איפאנמה" — "סילברמן, משאדו וחילו". הוותיק על העמלה היה לכל הדעות מעשה אבירי מצידו, חשב ג'יירו בלבו, אם כי, מעשה לא מובן כלל בברזיל, בה כל קשר עסקי, ואפילו חברתי כרוך בתשלום שוחד, כדבר המובן מאליו, וכמעט לגיטימי.

ג'יירו רכן לעבר שולחן הכתיבה. קריאה נוספת של טיוטת החוזה לא תזיק. ובכן, בהתאם לחוזה, אמור משרדם לייצג משפטית את חברת "פולקסוואגן" בכל פעולותיה, בפני כל הגורמים בברזיל וברחבי העולם. ג'יירו חיך לעצמו בשביעות רצון. עיסקה זו עתידה להכניס להם כסף רב. ומה שחשוב עוד יותר — יוקרה ומעמד. בעיני רוחו, כבר צפה בתור הארוך של פירמות ידועות, המשתרך כשובל ארוך בפתח משרדם והמבקשות מהם להיות מייצגיהם. לפעמים, אין כמו סירוב המעניק יוקרה, עצמה ומעמד בעיני הבריות. לפני שעה, בטרם נפרדו, החליט עם שותפיו, פרנסיסקו משאדו ופאולו חילו, שבכל דרך שהיא, עליהם לגמול לאלברטו הונקס על השירות היוצא מגדר הרגיל שעשה למענם. ג'יירו החליט באותו רגע גם לגמול לו אישית. סוף סוף, עשה זאת אלברטו למענו יותר מאשר למען שותפיו. הונקס כלל לא הכיר אותם ושיתוף הפעולה, בנושא זה, צמח מן הידידות האישית העמוקה, שנרקמה בין שניהם בנסיבות מאד מעניינות — לפני שנים רבות.

ג'יירו גמר לקרוא. פה ושם שירבט בעטו תיקונים קלים. סך הכל של המסמך נראה לו בסדר. הוא העניק מבט אחרון למעשי ידיו להתפאר, וקרא בקול:

"קלאודיה!"

הדלת נפתחה ללא שהיות:

"סי סְנִיֹר (כן אדוני)?"

ג"יירו הושיט לה את ניירות הטיוטה:

"קחי את זה, פור פֶּאָבֹר (בבקשה). הניחי הצידה את שאר העבודות וטפלי כעת רק בחוזה זה. ארבעה העתקים בבקשה ממך ובמהירות האפשרית. טה סְטֹט (בסדר)?!"

"סי סְנִיֹר, ענתה באדיבות.

"מויטֹט אֶנְדִי (תודה רבה)", השיב ג"יירו בחיוך רחב.

לאחר רגע, שמע ג"יירו שוב את מקשי מכונת הכתיבה המתקתקים במרץ רב. המקצב המונוטוני כבש הפעם את לבו, והיה כמנגינה עריכה לאוזן.

ואז — צלצל הטלפון.

הדממה הרכה והמתוקה ששררה במשרד הופרה בבת אחת. ג"יירו הרים את השפופרת בתנועה עייפה וחסרת סבלנות. הקליינטים המצלצלים אליו אחרי שעות העבודה עוררו בו תמיד רוגז. ועם זאת, גברה עליו תמיד סקרנותו הטבעית, שרצתה, בכל אופן, לדעת מי הוא הפלוני הנזכר להתקשר אליו דווקא בשעה זו.

"הלו", לחש בקול לא קול אל תוך האפרכסת.

בתחילה האזין באדישות מסויימת, תוך שהוא נשען לאחור בכורסת העור המסתובבת. אולם, לאט לאט הרצינו פניו. הן לבשו דוק של דאגה רוטטת. עיניו החלו לנוע בעצבנות בחוריהן, בעוד הוא חושק בנוקשות את שפתיו. הוא שב לשיבה זקופה, והגיב במלה אחת על הדברים ששמע. מלה אחת, עליה חזר פעם אחר פעם:

"סי (כן)... סי... סי... סי..."

ידו, המחזיקה בשפופרת כבדה לפתע פתאום. בטרם השיב אותה בתנועה איטית על הכן, שאל:

"מתי זה קרה?"

הקול מעבר לקו לחש עוד משהו. ג"יירו לא ענה, אך הנהן בראשו בתנועה של יאוש. משהושבה השפופרת אל כנה, הליט ג"יירו את פניו בשתי ידיו. לאחר רגע, ננער וחיג לאשתו, המחכה לו כבר בעיר החוף סְטֹט.

"הלו, פאולינה, כן זה אני, ג"יירו. אני חייב לשנות את התכנית. אני לא בא הערב. עלי להשאר בסאו פאולו. אבוא רק מחר... כן... לא עכשיו... מחר אסביר הכל... מחר — כשאבוא... בינתיים תלכו לים בלעדי. תשמרי על הילדים. צ'או."

הטלפון הבא היה לשותפו, פרנסיסקו משאדו:

"הלו, פרנסיסקו, אָמִיגֹ (חבר), זה אני, ג"יירו. מזל שעדיין לא עזבת את העיר. בטל את תכניות סוף השבוע שלך, לפחות עד למחר אחרי הצהרים. מְלִיטִסְיָאס (חדשות רעות)! אלברטו הונקס מת. כן כן — מת. לא יודעים ממה. מת פתאום. פאולו חילו צלצל והודיע לי. לא יודע איך נודע לו.

ההלוויה, מחר בשעה עשר. בכית הקברות הקתולי בִּוּיֶלָה מְרִיאָנָה. מה עם החוזה? ! ובכן, מה אני יכול לדעת ברגע זה? ! אחרי ההלוויה נחזור למשרד, ונראה מה לעשות. צ'או."

ירושלים א' באייר תשכ"ז

אוטובוס "אגד", שבא מתל אביב, נהם נהימות מנוע אחרונות, ודמם בתחנה המרכזית בירושלים. האויר החמים, אך היבש של עיר הקודש, קלט בין זרועותיו את הנוסעים המעטים שנפלטו ממנו, אחד לאחד, בשעת צהרים זו. יצחק אוסטרליץ ירד אחרון, השתהה לרגע על הרציף, יישר את מגבעתו השחורה, דחף לתוך תיקו המרופט קמעה את החומש "חק לישראל", כמובן לא לפני שנשק לספר בשוליו. לאחר מכן, מיהר לעבר תחנות האוטובוסים העירוניים הניצבות מחוץ לבניין התחנה. רגליו כבר הוליכו אותו מאליהן אל התחנה "שלו". בלבד, חש בריגוש הקל הכובש אותו כל פעם כשהוא עולה ירושלימה. זה קרוב לשנה, פוקד הוא כל שבוע ביום קבוע — ביום חמשי — תחנה זו. ממנה הוא מפליג לשכונת בית וגן. שם, באחת הישיבות המפארות שכונה זו, לומד בנו, יעקב יהושע, (כל פעם כשהיה נזכר בשם בנו חש בצביטה עזה ומכאיבה בלבד). ביקור שבועי זה, כבר הפך מזמן לצורך כפוי, שהוא לא יכול היה להשתחרר ממנו. אמנם, היה ברור לו, מעל לכל ספק, שהיה עליו לשלוח את בנו היחיד ללמוד אל מחוץ לבית. בכך, יקיים בנו את החובה של "הוי גולה למקום תורה". אבל, הוא עצמו סבל מכך. משום מה, רק כאשר בנו הצעיר (בן ארבע עשרה בסך הכל) נמצא לידו, רק כשראה אותו מקרוב, נמוגו חרדות עמומות ששלטו בלבד, ואשר טלטלו אותו יום ויליל, יום ויליל.

"יענקל'ה, אבא שלך מחכה לך בחוץ."

חבריו הצעירים כבר התרגלו לביקורים הקבועים הללו, שחרגו מן הביקורים, להם זכו הם מצד הוריהם.

אבא אוסטרליץ העניק לו נשיקה חמה:

"מה נשמע?"

"ב"ה בסדר, ענה הבן.

"הנה, אמא שלחה גם הפעם את העוגה שאתה אוהב."

יעקב יהושע לקח אותה מידי, חייך אל אביו ואמר:

"תודה רבה, תגיד לאמא שכל פעם זו חגיגה לחברים."

אבא ליטף קלות את לחיו:

"איך לומדים?"

"ב"ה, טוב."

"ומה עם דבר תורה?"

יעקב יהושע ידע, שלקראת הביקור השבועי, עליו להכין דבר תורה

מתוך המסכת הנלמדת. היתה זו טכסיות, שאביו כפה עליו, והוא לא יכול היה לסרב לה. הוא ידע שאביו יודע ללמוד דף גמרא, שכן עוד הספיק ללמוד, באירופה של לפני החורבן, מספר שנים בישיבת "חכמי לובלין" אצל הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל. אבל, עם זאת, באותה שעה, ליד מדרגות הכניסה לישיבה, היה יעקב יהושע מסופק אם אביו כלל מקשיב לו. הוא היה משנן באזניו את החידוש על הסוגיא. ואביו, נראה היה בעליל, שמחשבותיו מרחפות בעולמות אחרים. כשגמר להרצות את דבריו, זכה יעקב יהושע, בדרך כלל, לנשיקה מאביו. נשיקה, שהיתה מלווה תמיד באנחה עמוקה.

לאחר מכן, ערך יצחק אוסטרליץ סיבוב אצל מגידי השיעור, והחליף גם מספר מלים עם המשיגית. בדרך כלל, היה זה יום שעשה לו טוב. מוריו ומחנכיו של בנו שיחי' לא פסקו מלשבח ולהלל את התמדתו בלימודים, את מדותיו הטובות שהוא מטפח, ואת יראת השמים הבסיסית שניחון בה. ומה יכול עוד אב יהודי לבקש?!

תמיד כשהגיע יצחק אוסטרליץ למחשבה זו, התקשרה עוד אנחה כבידה במעמקי לבו. לא בכל פעם הצליח למנוע את יציאתה לאוויר העולם, בקול גדול וכואב. "יש עוד על מה לבקש", היה שומע קול עמום העולה מתהומות לבו יחד עם האנחה הכבידה.

גם הפעם, כמו בפעמים הקודמות, חיבק את בנו חיבוק פרידה ארוך, עז וחם. הוא ידע שיעקב יהושע שלו אינו מרגיש טוב עם חיבוק זה. לא נעים לו שחבריו רואים, כיצד אביו מתרפק עליו. והוא, אכן, השתדל להתחמק ככל שיוכל. אמנם הוא עשה זאת בצורה עדינה ומתחשבת באביו. אבל הפעם, משום מה, היה אביו נרגש ביותר בשעת הפרידה, והחיבוק היה עז בהתאם. יצחק אוסטרליץ הרגיש שאין הוא שולט בעצמו. גם רסיסי דמעות ניקו בוזוויות עיניו. אולי הוא מרגיש כך, משום שהיום אור סוף סוף אומץ לגשת למוסד "יד ושם", הממוקם לא הרחק מן השכונה.